

OPAKOVÁNÍ - KLASIFIKACE PRONOMIN V ČZJ

- Stejně jako v ČJ lze zájmena v ČZJ rozdělit následovně:

A) Určitá zájmena

- **osobní** (personalia) – odkazují na ne/přítomné účastníky komunikačního aktu (já, ty, vy)
- **přivlastňovací** (posetiva) – odkazují k vlastníkovi daného komunikovaného objektu (můj, jejich, tvůj)
- **ukazovací** (demonstrativa) – ukazují na daný komunikovaný objekt (toto, tamto)

B) Neurčitá zájmena

- **tázací** (interrogativa) – jsou jimi od adresáta požadovány informace (kdo, co)
- **vztažná** (relativa) – jejich funkci v ČZJ plní především nemanuální vyjadřovací prostředky a částečně i osobní zájmena pro 3. osobu
- **neurčitá zájmena ve vlastním smyslu** (indefinitiva) – odkazují na některý blíže nespecifikovaný objekt (kdo, co + specifická mimika ve významu neurčitosti/neznalosti)

OPAKOVÁNÍ - PŘIVLASTŇOVACÍ ZÁJMENA V ČZJ

- Přivlastňovací adjektiva v ČJ vyjadřují informaci, co komu patří; ptáme se na ně otázkou *čí?* (matčin klobouk, psí bouda).
- V ČZJ k nim přidáváme přivlastňovací zájmena (klobouk – matka – její, bouda – pes – jeho).
- Rozlišujeme dvě situace:
 - A) předmět jako věc** - první je artikulována věc, poté vlastník a nakonec přivlastňovací zájmeno (strýcův dům → dům – strýc – jeho)
 - B) předmět jako osoba** – artikulováno různými způsoby dle vztahu mluvčího k určené osobě, možné použít index jako odkazovací zájmeno (otcova babička → otec – můj (mluvčí) – jeho – babička, kamarádova dcera → kamarád – on (index) – jeho – dcera).

OPAKOVÁNÍ - ROZDÍLY V PRONOMINECH V ČJ A ČZJ

- ČZJ nerozlišuje u zájmen 3. osoby rod (ON – ONA – ONO se nerozlišuje, vychází z kontextu).
- ČZJ má více osobních zájmen než ČJ (vedle množného čísla též tvary pro číslo dvojné, trojné, čtverné (př. MY DVA, ONI TŘI atd.) = tzv. inkorporace číslovek do osobních zájmen.
- V ČZJ lze při použití zájmen navíc poskytnout informaci, kde je ve znakovacím prostoru situován referent, k němuž zájmeno odkazuje.
- V ČZJ se jednoznačněji vyjadřují různé typy plurálu:
 - plurál inkluzivní – JÁ + TY = MY
 - plurál exkluzivní – JÁ + ON/A/O/I = MY

NUMERALIA

ZÁKLADNÍ DĚLENÍ ČÍSLOVEK V ČJ

- A) číslovky určité** – udávají přesný počet a lze je zapsat čísly i slovy (1, 18, 230, jedna, osmnáct, dvě stě třicet)
- B) číslovky neurčité** – značí pouze neurčitý počet, lze je zapsat pouze slovy (několik, několikátý)

Další řazení:

- **základní** – ptáme se otázkou Kolik? Vyjadřují určitý počet, lze je zapsat slovem i číslem (2, 26, 100, dva, dvacet šest, sto)
- **řadové** – ptáme se otázkou Kolikátý? Vyjadřují pořadí, pokud jsou napsány číslicí, píše se za nimi tečka (6. patro, 15. října, Karel IV.)
- **druhové** – ptáme se otázkou Kolikerý? Vyjadřují množství (dvoje, patero)
- **násobné** – ptáme se otázkou Kolikrát? nebo Kolikanásobný? Vyjadřují, kolikrát se daná věc stala či kolikrát se znásobila (dvakrát, pětkrát, dvojnásobný, pětinásobný)

DĚLENÍ ČÍSLOVEK V ČZJ

- Vedle dělení číslovek na **určité** a **neurčité** (několik, několikrát) můžeme dále rozlišit čtyři základní kategorie dělení číslovek v ČZJ a jejich podkategorie: základní, řadové, násobné a speciální.
- A) základní** – vyjadřují základní kvantum, rozdíl ve vyjadřování číslovek 1-5 (dominantní ruka), 6-10 (obě ruce) a číslovek od 11 a výše (může být navíc pohyb ruky) + rozdíly mezi jednotlivými nářečími (Čechy x Morava)

DĚLENÍ ČÍSLOVEK V ČZJ

B) řadové – lze rozdělit na tři podkategorie:

- **vyjadřující datum** (8. listopadu, 13. září, 21. srpna x 20. února, 30. ledna)
- **vyjadřující fyzické pořadí**, např. v soutěži, dle věku (třetí místo, druhý nejstarší) – jiný způsob artikulace u číslovky 1, 2-10 (specifická artikulace pohybu ruky/rukou) a číslovek 11 a výše (základní číslovka + znak místo)
- **vyjadřující pořadí v číselné řadě**, např. třída, ročník ve škole (pátá třída, druhý ročník) – číslovky 1-10 mají opět specifickou artikulaci x číslovky 11 a výše se znakují jako základní + znak třída, ročník, patro

DĚLĚNÍ ČÍSLOVEK V ČZJ

C) násobné – často se liší artikulace číslovek 1, 2-5, 6 a výše, dělí se dále na čtyři podkategorie:

- **vyjadřující počet opakování proběhlé činnosti nebo děje** - odpovídají na otázku Kolikrát? (např. jednou, dvakrát, sedmkrát, dvanáctkrát)
- **vyjadřující počet opakování děje v daném časovém období** - odpovídají na otázky Jak často? Znaky jsou shodné s první podkategorií (např. jednou, dvakrát, šestkrát týdně)
- **vyjadřující kolikrát je něco násobeno** (např. třikrát, dvojnásobek, čtyřnásobně)
- **vyjadřující pokolikáté daný děj probíhá** (např. poprvé, podruhé)

DĚLĚNÍ ČÍSLOVEK V ČZJ

D) speciální – využívají se ve speciálních případech

- **obrácené** – dlaň otočena směrem dopředu, vyjadřují poslední cifru přesně daného letopočtu, školní známku nebo číslo městské části (čtyřka z angličtiny, rok 2004, Praha 5)
- **ikonické** – jejich provedení je vizuálně motivováno tvarem nebo umístěním čísla, které zastupují (číslo dresu, metr čtverečný, druhá odmocnina)
- **specifické** – svou podobou nebo využitím se liší od ostatních (jediný, pouze dva, ještě jeden, ještě dva, my tři, oni čtyři)

INKORPORACE ČÍSLOVEK

- A) časová** – inkorporace číslovek 1-10 se znaky minuta, hodina, den, týden, měsíc, rok (POZOR při vyjádření věku – 5 let x 23 let, času ve smyslu délky trvání x časového úseku x přesného určení času)
- B) finanční** – inkorporace číslovek 1-10 se specifickým tvarem ruky (x lze vyjádřit i dalšími způsoby – základní číslovka + znak koruna)

CVIČENÍ – PŘEKLAD TEXTU

- Mám čtyři sourozence. Nejstarší bratr už chodí na střední školu. Já jsem druhá nejstarší a chodím na 2. stupeň ZŠ do 8. třídy. Moje sestry dvojčata jsou nejmladší a chodí na 1. stupeň ZŠ do 2. třídy. Naše škola se nachází na náměstí Karla IV. v Praze 5 a byla založena 28. října 1976. Vyučování mám čtyřikrát týdně šest hodin a jednou týdně sedm hodin. Protože jsou sestry ještě malé, vyzvedávám je pravidelně každý den ve čtyři odpoledne v družině. Sestry jsou obě hodně divoké, mám dvojnásobek starostí. Zítra půjdou sestry ze školy poprvé samy. Společně jezdíme tramvají č. 3 domů. Lístek nás stojí 9 korun. Bydlíme v panelovém domě ve druhém vchodě z ulice. Náš byt se nachází na 6. patře. Jednou týdně nás navštěvuje babička. Občas ale i několikrát týdně.

POUŽITÉ ZDROJE

- LANGER, Jiří. *Znakové systémy v komunikaci neslyšících*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3746-0.
- SERVUSOVÁ, Jana. *Kontrastivní lingvistika - český jazyk x český znakový jazyk*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87218-30-3.
- NOVÁKOVÁ, Radka, ŠEBKOVÁ, Hana. *Číslovky v českém znakovém jazyce [DVD]*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-04-8.
- LIPOVSKÁ, Lenka. *Číslovky v českém znakovém jazyce*. Olomouc, 2012. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Pavel Kučera.